

Ю.А. Азарова,
здобувач магістерського рівня
Харківської державної академії культури

М. В. Островська,
старший викладач кафедри режисури
Харківської державної академії культури

ПЕРФОРМАНС – СУЧАСНЕ УЯВЛЕННЯ, ДІЯ, СПЕКТАКЛЬ В РЕЖИМІ РЕАЛЬНОГО ЧАСУ

Насамперед, з'ясуємо, що саме розуміють під терміном «перформанс» і яке відношення він має до театру. В науковій літературі, як не дивно, це слово досить часто вживається в найрізноманітніших контекстах, іноді дуже далеких один від одного. Під перформансом розуміють різного роду перевтілення й не тільки в театральному просторі.

Найбільш часто до цього терміну відносять мистецьку акцію, що носить епатажний, екстравагантний характер та має своєю метою приголомшити глядача оригінальністю, незвичайними ідеями та відчуттями.

Утім, якщо взяти точний переклад слова «performance» з англійської мови (виконання, подання, виступ), стає зрозуміло і допустиме вживання поняття «перформанс» по відношенню до будь-якого роду перевтілень і лицедійства. Словники, як правило, трактують термін «перформанс» як концептуальне мистецтво, що спеціалізується на зображенні переживань, станів свідомості, соціально-психологічних явищ, привертаючи увагу в існуючій соціокультурній реальності, коли засобом і матеріалом творчості служать людське тіло, зовнішній вигляд, жести, поведінка художника-митця, що бере на себе роль актора. Іншими словами, перформанс – це мистецька акція, принципово націлена на певне самовираження, можна сказати, самовираження «в чистому вигляді», заради обраної мети і глядача. Причому «глядач» розглядається досить широко – як суб'єкт, який має на даний момент відношення до комунікації (нехай навіть і не вступаючи в безпосередню вербальну комунікацію).

Перформанс містить у собі не тільки звернення до присутнього суб'єкту, але й іноді до неприсутнього, ефемерного глядача-спостерігача, який не обов'язково існує в реальності. Отже, перформанс – уявлення, дія, спектакль – форма сучасного мистецтва, де твором

виступають дії персонажа або самого автора, за яким глядач спостерегає в режимі реального часу.

Основними рисами перформансу є:

- ◆ дієва активність;
- ◆ ефемерність;
- ◆ сам творець постає твором мистецтва;
- ◆ те, що відбувається, захоплює дух;
- ◆ основна увага прикута до одного або двох героїв;
- ◆ основний зміст нерідко складають німі сцени, оскільки головним є зорове сприйняття;

◆ своєрідний синтез, переплетіння різних спецефектів – шуму, гучного музичного супроводу, звукових ефектів, театральних перетвілень, яскравих незвичайних акторських костюмів тощо.

Перформанс може бути авторським зверненням з метою афішування проблемної задачі або важливої інформації. Найбільш яскравими прикладами виконавців-перформерів можуть служити: Петро Павленський, який прибив свої «чоловічі принади» цвяхом до бруківки Красної площі; російський живописець Олег Кулик, який приміряв на себе образ людини-пса, що голосно гарчав і кидався на натовп людей; усім відома своїми «навіженствами» Марина Абрамович, яка досліджує відносини між художником і аудиторією, межами тіла і можливостями розуму; знаменитий заокеанський живописець Джексон Поллак, який підстелив ватман під ноги і малював ними за допомогою різнокольорових фарб тощо. Подібні дії митців-авторів викликають живий інтерес, сильні емоції, бурхливе обговорення глядачів. Ці представники нових віянь мистецтва надихаються неоднозначністю соціокультурної дійсності, бурхливим життям, і вдаються до нетрадиційних методів залучення цільової аудиторії до свого творення.

Таким чином, перформанс – це неординарне, дивне, інтригуюче, іноді шокує глядачів явище або публічна акція, в якій об'єктом дії постає сама людина.